

# CUPRINS

<b>TITLUL I. URMĂRIREA PENALĂ</b>	<b>1</b>
<b>Capitolul I. Dispoziții generale</b>	<b>1</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații cu privire la structura procesului penal.</i>	
<i>Urmărirea penală, prima fază a procesului penal</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Obiectul urmăririi penale</i>	4
<i>Secțiunea a 3-a. Limitele fazei urmăririi penale</i>	7
<i>Secțiunea a 4-a. Trăsăturile caracteristice fazei urmăririi penale</i>	8
<i>Secțiunea a 5-a. Dispoziții generale privind urmărirea penală</i>	14
<b>Capitolul al II-lea. Organele de urmărire penală și competențele acestora</b>	<b>20</b>
<i>Secțiunea 1. Precizări introductive</i>	20
<i>Secțiunea a 2-a. Organele de cercetare penală ale poliției judiciare</i>	21
<i>Secțiunea a 3-a. Organele de cercetare penală speciale</i>	22
<i>Secțiunea a 4-a. Procurorul</i>	23
§1. Supravegherea activității organelor de cercetare penală	23
§2. Efectuarea urmăririi penale	32
<i>Secțiunea a 5-a. Dispoziții speciale privind competența organelor de urmărire penală</i>	35
<i>Secțiunea a 6-a. Actele întocmite de alte organe decât cele de urmărire penală</i>	37
<b>Capitolul al III-lea. Efectuarea urmăririi penale</b>	<b>39</b>
<i>Secțiunea 1. Sesizarea organelor de urmărire penală</i>	39
§1. Considerații introductive	39
§2. Modurile de sesizare generale	41
2.1. Plângerea	41
2.2. Denunțul	43
2.3. Sesizarea din oficiu	45
2.4. Sesizarea și constatarea unor infracțiuni flagrante	46
§3. Modurile de sesizare speciale	48
3.1. Precizări introductive	48
3.2. Plângerea prealabilă	49
§4. Examinarea sesizării de către organul de urmărire penală	56
§5. Autorizări sau alte condiții prealabile necesare efectuării în continuare a urmăririi penale a unei persoane	57
<i>Secțiunea a 2-a. Desfășurarea urmăririi penale</i>	58
<i>Secțiunea a 3-a. Suspendarea urmăririi penale</i>	68
<i>Secțiunea a 4-a. Terminarea urmăririi penale</i>	72
<i>Secțiunea a 5-a. Rezolvarea cauzelor de către procuror</i>	75
§1. Trimiterea în judecată	75

§2. Clasarea cauzei și renunțarea la urmărirea penală _____	80
2.1. Considerații generale _____	80
2.2. Clasarea _____	82
2.3. Renunțarea la urmărirea penală _____	86
<b>Capitolul al IV-lea. Reluarea urmăririi penale _____</b>	<b>94</b>
<b>Capitolul al V-lea. Plângerea împotriva actelor și măsurilor de urmărire penală _____</b>	<b>101</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	101
<i>Secțiunea a 2-a. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală ale organelor de cercetare penală _____</i>	102
<i>Secțiunea a 3-a. Plângerea împotriva actelor procurorului _____</i>	102
<i>Secțiunea a 4-a. Plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată _____</i>	104
<b>TITLUL AL II-LEA. CAMERA PRELIMINARĂ _____</b>	<b>118</b>
<b>Capitolul I. Considerații generale _____</b>	<b>118</b>
<b>Capitolul al II-lea. Procedura camerei preliminare _____</b>	<b>122</b>
<b>TITLUL AL III-LEA. JUDECATA _____</b>	<b>138</b>
<b>Capitolul I. Dispoziții generale privind judecata _____</b>	<b>138</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații generale privind judecata și principiile specifice fazei de judecată _____</i>	138
§1. Judecata – fază importantă a procesului penal _____	138
§2. Principiile specifice fazei de judecată _____	140
<i>Secțiunea a 2-a. Reglementări generale privind judecata _____</i>	154
<i>Secțiunea a 3-a. Dispoziții generale privind hotărârile judecătorești _____</i>	173
<b>Capitolul al II-lea. Judecata în primă instanță _____</b>	<b>178</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	178
<i>Secțiunea a 2-a. Ședința de judecată în primă instanță _____</i>	183
§1. Începutul ședinței de judecată _____	183
§2. Cercetarea judecătorească _____	189
§3. Judecata în cazul recunoașterii învinuirii _____	200
§4. Dezbaterile _____	211
<i>Secțiunea a 3-a. Deliberarea și pronunțarea hotărârii _____</i>	214
<i>Secțiunea a 4-a. Rezolvarea cauzei penale _____</i>	218
<i>Secțiunea a 5-a. Sentința penală _____</i>	223
<b>Capitolul al III-lea. Căile de atac ordinare _____</b>	<b>232</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații generale privind căile de atac _____</i>	232
<i>Secțiunea a 2-a. Apelul _____</i>	237
§1. Precizări introductive _____	237
§2. Titularii apelului _____	241

§3. Termenul de apel _____	247
§4. Declararea și motivarea apelului, renunțarea la apel, retragerea apelului _____	252
§5. Efectele apelului _____	257
§6. Judecarea apelului _____	268
§7. Soluționarea apelului _____	272
§8. Rejudecarea cauzei _____	279
<b>Capitolul al IV-lea. Contestația _____</b>	<b>281</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	281
<i>Secțiunea a 2-a. Hotărârile supuse contestației _____</i>	282
<i>Secțiunea a 3-a. Titularii contestației _____</i>	283
<i>Secțiunea a 4-a. Termenul de declarare a contestației _____</i>	284
<i>Secțiunea a 5-a. Declararea contestației și retragerea acesteia _____</i>	285
<i>Secțiunea a 6-a. Efectele contestației _____</i>	286
<i>Secțiunea a 7-a. Procedura de soluționare a contestației _____</i>	287
<b>Capitolul al V-lea. Căile de atac extraordinare _____</b>	<b>290</b>
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	290
<i>Secțiunea a 2-a. Contestația în anulare _____</i>	291
§1. Considerații generale _____	291
§2. Cazurile de contestație în anulare _____	292
§3. Exercițarea contestației în anulare _____	307
§4. Judecata contestației în anulare _____	310
<i>Secțiunea a 3-a. Recursul în casație _____</i>	316
§1. Considerații generale _____	316
§2. Obiectul recursului în casație _____	320
§3. Titularii recursului în casație _____	324
§4. Termenul de recurs în casație _____	327
§5. Retragerea recursului în casație _____	327
§6. Declararea și motivarea recursului în casație _____	328
§7. Efectele recursului în casație _____	342
§8. Judecata recursului în casație _____	346
<i>Secțiunea a 4-a. Revizuirea _____</i>	358
§1. Condiții generale _____	358
§2. Cazurile de revizuire _____	363
§3. Procedura judecării cererii de revizuire _____	371
§4. Revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului (art. 465 CPP) _____	377
<i>Secțiunea a 5-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării         în lipsa persoanei condamnate _____</i>	380

<b>Capitolul al VI-lea. Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare</b>	<b>391</b>
<i>Secțiunea 1. Recursul în interesul legii</i>	391
<i>Secțiunea a 2-a. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept</i>	396
<b>TITLUL AL IV-LEA. EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR PENALE</b>	<b>401</b>
<b>Capitolul I. Aspecte generale privind executarea hotărârilor penale</b>	<b>401</b>
<i>Secțiunea 1. Punerea în executare a hotărârilor penale – fază a procesului penal</i>	401
<i>Secțiunea a 2-a. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor penale</i>	402
<i>Secțiunea a 3-a. Momentul la care rămân definitive hotărârile judecătorești penale</i>	405
<i>Secțiunea a 4-a. Instanța competentă să pună în executare hotărârile judecătorești penale și judecătorul delegat cu executarea</i>	406
<b>Capitolul al II-lea. Punerea în executare a pedepselor principale</b>	<b>408</b>
<i>Secțiunea 1. Punerea în executare a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață</i>	408
<i>Secțiunea a 2-a. Punerea în executare a pedepsei amenzii</i>	415
<b>Capitolul al III-lea. Punerea în executare a pedepselor complementare</b>	<b>418</b>
<b>Capitolul al IV-lea. Punerea în executare a măsurilor de siguranță</b>	<b>420</b>
<b>Capitolul al V-lea. Punerea în executare a altor dispoziții</b>	<b>425</b>
<b>Capitolul al VI-lea. Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat</b>	<b>426</b>
<b>Capitolul al VII-lea. Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre</b>	<b>427</b>
<b>Capitolul al VIII-lea. Alte dispoziții privind executarea</b>	<b>429</b>
<i>Secțiunea 1. Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei</i>	429
<i>Secțiunea a 2-a. Schimbări în executarea unor hotărâri</i>	431
<i>Secțiunea a 3-a. Înlăturarea sau modificarea pedepsei</i>	435
<b>Capitolul al IX-lea. Dispoziții comune</b>	<b>437</b>
<b>BIBLIOGRAFIE</b>	<b>445</b>
<b>INDEX</b>	<b>449</b>

Prof. univ. dr. **Anastasiu Crișu**  
Facultatea de Drept a Universității din București

## **Drept procesual penal. Partea specială**

conform noului Cod de procedură penală

în sensul îndeplinirii condiției, împreună cu un *referat* întocmit de procuror ce va cuprinde date care să susțină solicitarea.

Întrucât autorizarea este necesară pentru *continuarea urmăririi penale față de o persoană* (urmărirea penală *in personam*), în cauză este deja începută urmărirea penală *in rem*, iar conținutul referatului va cuprinde date și informații ce reies din actele de cercetare penală efectuate după începerea urmăririi din care să rezulte îndeplinite condițiile necesare continuării urmăririi penale *in personam*, singurul impediment fiind existența autorizării.

## Secțiunea a 2-a. Desfășurarea urmăririi penale

**56. Începerea urmăririi penale și semnificația sa juridică.** Începerea urmăririi penale și apoi desfășurarea acesteia includ acte și activități procesuale necesare realizării obiectivelor urmăririi penale, și anume constatarea infracțiunii, a identității făptuitorului, pentru a stabili dacă este cazul sau nu este cazul sesizării instanței de judecată.

Din momentul *începerii urmăririi penale*, organul de urmărire penală poate *exercita toate drepturile prevăzute de lege*, în legătură cu fapta și cu persoana urmărite penal. După efectuarea *cercetării penale* inițial cu privire la fapta, apoi cu privire la persoană, urmează o altă etapă procesuală a urmăririi penale, constând în *verificarea lucrărilor urmăririi penale* privind legalitatea și temeinicia lor, finalizată cu *rezolvarea cauzei*.

În prima etapă procesuală, a actelor de cercetare penală, primul stadiu procesual îl constituie *începerea urmăririi penale*, care coincide cu declanșarea procesului penal.

Pentru a asigura o ripostă imediată faptelor penale, modul în care este reglementată procedura începerii urmăririi penale nu trebuie să întârzie implicarea organelor de urmărire penală în constatarea infracțiunii și identificarea autorului. De aceea, începerea urmăririi penale și crearea implicit a cadrului procesual adecvat efectuării de cercetări penale nu trebuie condiționate în mod excesiv, ci trebuie să se asigure intervenția cât mai rapidă a organelor de urmărire penală în descoperirea și în cercetarea infracțiunilor<sup>[1]</sup>.

În aceeași măsură, ca o cerință cu caracter general a protejării drepturilor și libertăților persoanei, se impune ca începerea urmăririi penale să fie *justificată* de date suficiente și convingătoare cu privire la săvârșirea infracțiunii, care să rezulte din verificarea sesizării sau a unor împrejurări care pot împiedica începerea acesteia. Procedura începerii urmăririi penale trebuie să ofere *garanții* că declanșarea acesteia se va face justificat, doar în cazurile și în condițiile prevăzute de lege<sup>[2]</sup>.

Pe de altă parte, preferința legiuitorului pentru o procedură de începere a urmăririi penale fără multe condiționări poate conduce la luarea unor măsuri care să nu fie justificate de săvârșirea unei infracțiuni sau care să nu privească persoana vinovată.

De aceea, legiuitorul trebuie să reglementeze începerea urmăririi penale asigurând un echilibru între cele două tendințe, preferința pentru una dintre ele fiind determinată de orientarea politicii penale din perioada respectivă.

[1] GR. THEODORU, *Tratat...*, p. 476.

[2] *Ibidem*.

**57. Începerea urmăririi penale *in rem*. Condiții.** Art. 305 CPP cuprinde, distinct, dispoziții privind începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită (*in rem*) și la persoana determinată ca autor al faptei (*in personam*).

Când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune *începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită sau ori a cărei săvârșire se pregătește*, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut [art. 305 alin. (1) CPP].

*Condiția principală* pentru începerea urmăririi penale *in rem* este realizată dacă *actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege*, după cum sesizarea este externă, internă sau are caracter special. Organul de urmărire penală verifică dacă actul de sesizare a fost întocmit cu respectarea condițiilor de formă, de conținut, dacă este cazul, cu respectarea termenelor de introducere, a competenței acestuia, după care decide cu privire la începerea urmăririi penale *in rem*.

Sesizarea nu va avea ca efect începerea urmăririi penale *in rem* și investirea organului de urmărire penală cu fapta săvârșită dacă organul de urmărire penală, în urma examinării acesteia, nu constată îndeplinirea condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege. Începerea urmăririi penale se dispune deopotrivă cu privire la *fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește*, în ambele cazuri începerea fiind justificată de o *faptă penală* (consumată sau în forma tentativei).

După rezultatul verificării sesizării, organul de urmărire penală poate începe urmărirea penală dacă sesizarea îndeplinește condițiile prevăzute de lege, iar dacă constată nereguli, după felul acestora, fie *restituie sesizarea petentului* conform art. 294 alin. (2) CPP, pe cale administrativă, pentru a fi completată, fie *se va dispune de către procuror clasarea cauzei* [art. 315 alin. (1) lit. a) CPP].

Deosebit de forma inițială a Codului de procedură penală, ca urmare a modificărilor art. 305 alin. (1) prin O.U.G. nr. 18/2016<sup>[1]</sup>, nu se mai cere în mod expres pentru începerea urmăririi penale *in rem* constatarea, în urma verificării, a îndeplinirii condiției negative a inexistenței unuia dintre cazurile de împiedecare a punerii în mișcare sau a exercitării acesteia prevăzute la art. 16 CPP<sup>[2]</sup>. Începerea urmăririi penale *in rem* se va dispune *doar ca rezultat al constatării îndeplinirii de către sesizare a condițiilor prevăzute de lege*.

Modificarea nu corespunde însă dispozițiilor deja existente în cod, relevante cu privire la începerea urmăririi penale *in rem*, pentru a da o reglementare unitară acestui moment procesual. Astfel, potrivit art. 294 alin. (3) CPP, în procedura verificării sesizării, dacă organul de urmărire penală constată unul dintre cazurile prevăzute la art. 16, chiar dacă sesizarea îndeplinește condițiile prevăzute de lege, va înainta actele procurorului cu propunerea de clasare, fără a se dispune începerea urmăririi penale. Așadar, acest context normativ presupune, cu ocazia verificării sesizării, inclusiv stabilirea existenței

<sup>[1]</sup> M. Of. nr. 389 din 23 mai 2016.

<sup>[2]</sup> Reglementarea corespunde formei inițiale a dispozițiilor art. 228 alin. (1) CPP 1968. Ulterior, prin Legea nr. 3/1973, dispozițiile art. 228 din acest cod au fost modificate, precizându-se că urmărirea penală nu poate începe dacă se constată unul dintre cazurile de împiedecare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute la art. 10.

ori inexistenței uneia dintre cauzele care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, iar în funcție de constatare se va proceda diferit.

Aplicarea acestei proceduri derivă din constatarea cazurilor prevăzute în art. 16 CPP, care, ca natură juridică, sunt fie cauze justificative sau de neimputabilitate, fie cauze care înlătură răspunderea penală. Întrucât în cazul constatării lor din cuprinsul sesizării *răspunderea penală nu mai poate fi angajată, începerea urmăririi penale nu mai poate fi dispusă*, iar dacă este constatată ulterior, *cercetările nu mai pot continua*. Cercetările pot continua *doar* la cererea suspectului sau inculpatului în condițiile art. 319 CPP.

Dacă sesizarea îndeplinește condițiile legii, începerea urmăririi penale *in rem* poate fi dispusă, *chiar dacă autorul este indicat în plângere sau cunoscut*.

Așadar, chiar dacă autorul este cunoscut, dacă nu există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală *in rem*, organul de urmărire penală nu poate să continue urmărirea penală față de acesta, conform art. 305 alin. (3) CPP. În cele mai multe cazuri, în sesizare este indicat autorul faptei, însă continuarea urmăririi penale *in personam* impune îndeplinirea unor condiții (probe din care să rezulte o bănuială rezonabilă) a căror existență poate fi constatată ulterior, din cercetările efectuate după începerea urmăririi penale *in rem*.

Din această construcție juridică rezultă intenția legiuitorului de a distinge pe plan procesual două stadii procesuale în ceea ce privește obiectul și succesiunea lor în timp – *cercetarea penală cu privire la faptă și cercetarea penală cu privire la persoană*<sup>[1]</sup>.

În prima parte cercetările au ca obiect strângerea probelor privind săvârșirea unei infracțiuni, cât și identificarea făptuitorului, dacă nu este indicat în plângere sau nu este cunoscut. Cercetările cu privire la persoană privesc stabilirea răspunderii acesteia, pentru ca procurorul să decidă, după terminarea urmăririi penale, dacă va dispune sau nu trimiterea în judecată.

Totodată, reiese tendința ca și urmărirea penală să cunoască o ordonare a principalelor acte de dispoziție, respectiv începerea urmăririi penale, punerea în mișcare a acțiunii penale, trimiterea în judecată (reglementarea anterioară permitea punerea în mișcare a acțiunii penale prin rechizitoriul prin care se dispunea și trimiterea în judecată).

**58. Continuarea urmăririi penale *in personam*. Condiții.** Potrivit art. 305 alin. (3) CPP, organul de urmărire penală va dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare cu privire la persoană, dacă sunt îndeplinite, *cumulativ*, următoarele condiții:

<sup>[1]</sup> A. BARBU, G. TUDOR, A.M. ȘINC, *Codul de procedură penală adnotat cu jurisprudență națională și europeană*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 655.

Potrivit codului anterior, în unele cauze, dacă datele cuprinse în sesizare (plângere, denunț, proces-verbal de sesizare din oficiu sau alt mod de sesizare) nu erau suficiente pentru ca organul de urmărire penală să decidă cu privire la începerea urmăririi penale, se efectuau acte premergătoare (efectuate înainte de începerea urmăririi penale). Potrivit art. 224 CPP 1968, pentru a lămuri aspectele sesizate, organele de urmărire penală, iar în unele situații și alte organe prevăzute de lege, aveau posibilitatea efectuării unor verificări, sub forma unor acte de investigații permise de lege, *în vederea începerii urmăririi penale*, denumite acte premergătoare. Verificările urmau a stabili și existența sau inexistența unuia dintre cazurile prevăzute în art. 10 CPP 1968 (corespunzător art. 16 din codul în vigoare).

a) O *condiție pozitivă*, care constă în existența unor *probe* din care rezultă *bănuiala rezonabilă* că persoana indicată în sesizare a comis fapta pentru care s-a început urmărirea penală *in rem*.

După începerea urmăririi penale *in rem* sunt efectuate cercetări care au ca obiectiv lămurirea împrejurărilor în care a fost comisă infracțiunea, iar dacă făptuitorul nu este cunoscut, strângerea probelor cu privire la identificarea lui.

Dacă din cercetările efectuate au fost identificate *probe* din care să rezulte bănuiala rezonabilă că persoana identificată sau indicată în sesizare este *autor al faptei* pentru care s-a început urmărirea penală *in rem*, organul de urmărire penală va dispune ca urmărirea penală să se efectueze *în continuare față de acesta*. Suportul probator al acestui act de dispoziție îl constituie *rezultatul actelor de cercetare* efectuate cu privire la fapta și identificarea făptuitorului, iar persoana față de care din acel moment se efectuează urmărirea penală dobândește calitatea de *suspect*.

Referitor la sensul juridic al dispoziției art. 305 alin. (1) CPP privind începerea urmăririi penale *in rem* în ipoteza în care autorul faptei este cunoscut sau indicat, *în mod inevitabil* cercetările ulterioare *nu privesc numai fapta*. Doar urmărirea penală care privește numai fapta, autorul nefiind cunoscut, are caracterul unei urmăririi penale *in rem*<sup>[1]</sup>.

Până la momentul dobândirii calității de suspect, cu toate că se efectuează cercetări în legătură cu persoana cunoscută sau indicată în sesizare, aceasta *nu are o calitate procesuală determinată*, cu drepturi și obligații procesuale, fiind de regulă denumită în lege *autor, făptuitor*. De aceea, organul judiciar trebuie să aprecieze corect din punct de vedere probator momentul *existenței probelor* din care rezultă *bănuiala rezonabilă*, moment la care organul de urmărire penală este *obligat* să decidă cu privire la continuarea urmăririi penale *in personam*. Depășirea acestui moment cu semnificații procesuale deosebite poate afecta dreptul la apărare, întrucât acesta devine exercitabil din momentul aducerii la cunoștință a calității de suspect în condițiile art. 307 CPP. Cu această ocazie îi sunt aduse la cunoștință fapta pentru care este suspectat, încadrarea juridică și *drepturile procesuale prevăzute la art. 83 CPP*.

Rezultă din condițiile începerii urmăririi *in personam* precauția legiuitorului ca persoana care devine suspect să nu dobândească această calitate pe baza unor date sau indicii cu un grad scăzut de credibilitate, *bănuiala rezonabilă rezultând din probe*. Acestei precauții trebuie să îi corespundă garanții că la momentul dobândirii calității de suspect dreptul la apărare nu fost deja afectat. Prelungirea arbitrară a momentului continuării urmăririi penale *in personam* și, implicit, al probațiunii peste acest moment poate conduce la încălcarea dreptului la apărare, astfel cum este reglementat acesta în art. 92 CPP<sup>[2]</sup>. Încălcarea dreptului la apărare poate fi invocată în faza urmăririi penale în condițiile art. 282 alin. (3) CPP, după dobândirea calității de suspect sau în momentul aducerii la cunoștință a acestei calități.

[1] GR. THEODORU, *Tratat...*, p. 499.

[2] I.C.C.J., s. pen., înch. din 19 februarie 2016, în A. BARBU, G. TUDOR, A.M. ȘINC, *op. cit.*, p. 635-636.

b) O *condiție negativă*, și anume *inexistența vreunui dintre cazurile prevăzute în art. 16 CPP* de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale, constatat din actele de cercetare efectuate.

Organul de urmărire penală nu poate începe urmărirea penală (*in rem* sau *in personam*) dacă nu sunt îndeplinite condițiile legale și, implicit, nu pot fi desfășurate proceduri privind angajarea răspunderii penale. În acest caz, organul de cercetare penală va propune procurorului clasarea cauzei, potrivit art. 315 alin. (1) CPP.

**59. Procedura începerii urmăririi penale.** Dispoziția privind începerea urmăririi penale *in rem* și a continuării efectuării acesteia *in personam*, indiferent de modul de sesizare, se consemnează în formă scrisă într-o *ordonanță*, act specific urmăririi penale, încheiată în conformitate cu dispozițiile art. 286 alin. (2) lit. a)-c) și g) CPP.

În ceea ce privește continuarea urmăririi penale cu privire la persoană, bănuiala rezonabilă poate fi constatată de regulă doar după efectuarea unor activități complexe, desfășurate de organele de urmărire penală cu implicarea altor persoane, ceea ce presupune existența unei *proceduri* privind emiterea actului de dispoziție.

Dacă organul de cercetare penală a dispus continuarea urmăririi penale față de suspect, ordonanța acestuia este supusă în termen de 3 zile *confirmării procurorului care supraveghează urmărirea în cauză*, căruia, pentru a decide cu privire la confirmare, i se vor înainta ordonanța și dosarul cauzei. Confirmarea ordonanței de către procuror este justificată de poziția acestuia de conducător al urmăririi penale, care cenzurează și garantează îndeplinirea actelor de către organele de cercetare penală cu respectarea dispozițiilor legale, dar mai ales de faptul că decizia finală privind rezolvarea cauzei îi aparține doar acestuia.

Urmărirea penală poate fi începută cu caracter de excepție și într-un alt context procesual, în cazul *constatării infracțiunilor de audiență*, potrivit art. 360 CPP. În funcție de împrejurările determinate de comiterea faptei, legea permite procurorului care participă la judecată să aibă o atitudine procesuală adecvată, și anume poate declara începerea urmăririi penale, pune în mișcare acțiunea penală și îl poate reține pe suspect sau inculpat. Actele și măsurile din cauză privind infracțiunea de audiență<sup>[1]</sup> sunt dispuse prin *declarația orală a procurorului* și vor fi consemnate și în încheierea de ședință.

**60. Aducerea la cunoștință a calității de suspect.** Din momentul începerii urmăririi penale, organul de urmărire penală este investit cu toate drepturile prevăzute de lege care îi permit luarea măsurilor specifice tragerii la răspundere penală a suspectului sau inculpatului. Pentru ca *suspectul* să cunoască și să combată acuzațiile aduse, organul de urmărire penală este obligat să îi aducă la cunoștință calitatea procesuală dobândită, fapta pentru care este suspectat, încadrarea juridică dată faptei și drepturile procesuale prevăzute de lege (cuprinse în art. 83 CPP). Aceasta constituie în fapt o *modalitate de aducere la cunoștință a acuzației penale*<sup>[2]</sup>.

[1] De exemplu, infracțiunile prevăzute în art. 278 și art. 279 CP, respectiv încălcarea solemnității ședinței și ultrajul judiciar.

[2] C.C.R., dec. nr. 90/2017 (M. Of. nr. 291 din 25 aprilie 2017), § 31.

În art. 307 alin. (1) CPP se precizează doar faptul că se aduce la cunoștință calitatea de suspect *înainte de prima sa audiere*, fără o localizare în timp față de momentul începerii urmăririi penale. Aceste dispozițiile se completează cu precizările cuprinse în art. 10 alin. (3) CPP privind dreptul la apărare, conform cărora suspectul are dreptul să fie informat cu privire la acuzația formulată împotriva sa, *de îndată (cu promptitudine) și înainte de a fi ascultat*.

Cele două momente sunt *distincte*, mai întâi *se aduc la cunoștință* calitatea de suspect, fapta pentru care este suspectat și încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute în art. 83 CPP, toate aceste activități fiind consemnate într-un proces-verbal, după care urmează *audierea*.

Aducerea la cunoștință este *condiționată*, ea trebuie efectuată *de îndată*, astfel încât să nu afecteze dreptul la apărare în cauza respectivă. Doar din momentul aducerii la cunoștință a calității de suspect persoana are dreptul să consulte dosarul ori să asiste singură sau împreună cu avocatul la efectuarea urmăririi penale, să propună probe etc.

Fapta și încadrarea juridică trebuie aduse la cunoștință într-un mod accesibil, cu suficiente informații, astfel încât suspectul să înțeleagă acuzația formulată împotriva sa, gravitatea acesteia, pentru a pregăti o apărare eficientă.

**61. Procedura audierii anticipate.** Administrarea anticipată a probei este o „asigurare a valorii probei, când există pericolul ca o probă necesară pentru descoperirea adevărului real și astfel pentru soluționarea cauzei să se piardă până la termenul dezbaterii”<sup>[1]</sup>.

Potrivit art. 308 alin. (1) CPP, dacă există riscul ca persoana vătămată, partea civilă, persoana responsabilă civilmente sau un martor să nu mai poată fi audiat în cursul judecății, procurorul poate sesiza judecătorul de drepturi și libertăți, solicitându-i audierea anticipată a acestuia.

Situația-premisă o constituie *existența deja a unei cauze aflate în cursul urmăririi penale*, în care s-a dispus începerea urmăririi penale *in personam* (în cauză există deja parte civilă, parte responsabilă civilmente, justificarea acestei proceduri fiind audierea în contradictoriu cu suspectul sau inculpatul), și *a riscului ca persoana* (persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente sau martor) *să nu mai poată fi audiată în cursul judecății*. Situațiile care motivează riscul nu sunt precizate în lege, însă pot consta în starea gravă a sănătății sau alte împrejurări care fac imposibilă prezența în fața instanței de judecată.

Anticipând necesitatea administrării, procurorul solicită judecătorului de drepturi și libertăți audierea anticipată, sesizarea sa fiind motivată de starea persoanei și de importanța declarației acesteia, adică concludența, utilitatea probei în raport cu obiectul cauzei. Cererea poate fi formulată din oficiu de procuror, dar și la sesizarea părților sau a subiecților procesuali principali.

Judecătorul analizează temeinicia cererii, iar dacă o consideră întemeiată, stabilește de îndată data și locul audierii, dispunând, totodată, citarea părților și a subiecților procesuali principali. Altfel, va dispune respingerea cererii prin încheiere, care va fi comunicată procurorului. Ședința se desfășoară în camera de consiliu, cu participarea

<sup>[1]</sup> TR. POP, *Drept procesual penal. Partea generală*, vol. III, Tipografia Națională SA, Cluj, 1947, p. 195-196.

obligatorie a procurorului, potrivit normelor audierii în faza judecării (de exemplu, martorul va fi audiat conform dispozițiilor art. 381 CPP).

Potrivit art. 308 alin. (2) CPP, audierea se desfășoară în camera de consiliu „când are loc la sediul instanței”, rezultând că, justificat (de exemplu, de starea sănătății celui audiat), audierea poate fi efectuată și în alt loc.

Beneficiul acestei proceduri, în cazul în care persoana nu mai poate fi audiată, îl constituie declarația dată în condițiile specifice judecării, fără a exclude, dacă va fi posibil, audierea sa în timpul procesului. Totodată, această procedură nu exclude posibilitatea audierii persoanei de către procuror în faza urmăririi penale.

Forma inițială a reglementării privea *doar* audierea martorului, însă, ulterior, prin O.U.G. nr. 18/2016, procedura a fost extinsă pentru *alte persoane*. Astfel, procedura este aplicabilă și în cazul persoanei vătămate, al părții civile și al părții responsabile civilmente. Dacă pentru martor aplicarea procedurii este justificată de câștigarea probei, imposibil ulterior de administrat în faza judecării, în cazul părții civile, al părții responsabile civilmente, absența lor poate fi suplinită de succesori, care pot interveni pe latura civilă, în nume și în interes propriu, în condițiile art. 24 CPP.

Totodată, legea nu distinge valoarea probelor după organul judiciar sau faza procesuală în care a fost administrată, iar pentru astfel de cazuri cuprinde reglementări exprese: potrivit art. 381 alin. (7) CPP, dacă audierea vreunui dintre martori nu mai este posibilă, iar în faza de urmărire penală acesta a dat declarații în fața organelor de urmărire penală sau a fost ascultat de către judecătorul de drepturi și libertăți în condițiile art. 308, instanța dispune citirea depoziției date de acesta în cursul urmăririi penale și ține seama de ea la judecarea cauzei.

Prin O.U.G. nr. 18/2016, procedura audierii anticipate a fost extinsă și pentru *alte situații*, și anume pentru cea a minorului care are calitatea de martor sau de parte civilă și cea a persoanei vătămate, dacă, în raport cu persoana acestora sau cu natura cauzei, procurorul apreciază că evitarea audierii repetate pe parcursul procesului este în interesul acestora.

Cererea procurorului către judecătorul de drepturi și libertăți trebuie motivată cu privire la interesul persoanei, care trebuie să fie altul decât cel protejat de alte proceduri (de exemplu, protecția asigurată martorului vulnerabil sau amenințat).

**62. Punerea în mișcare a acțiunii penale. Condiții.** După începerea urmăririi penale *in rem* și continuarea ei *in personam*, cercetarea penală continuă pentru probarea împrejurărilor ce privesc existența infracțiunii și vinovăția suspectului.

La momentul la care organul de cercetare penală constată că *există probe din care rezultă că cel urmărit penal a săvârșit infracțiunea și nu există unul dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale*, întocmește un *referat* prin care propune procurorului punerea în mișcare a acțiunii penale (cazurile prevăzute în art. 16 CPP pot *apărea* însă și după examinarea existenței lor în procedura începerii urmăririi penale sau pot fi *descoperite* ulterior acestei proceduri<sup>[1]</sup>).

[1] Pentru detalii privind condițiile punerii în mișcare a acțiunii penale, a se vedea A. CRIȘU, *op. cit.*, 2018, p. 181-182.

Constatând îndeplinirea cumulată a condițiilor prevăzute de lege, procurorul, fără a avea un drept de opțiune, este *obligat* să pună în mișcare acțiunea penală [art. 7 alin. (1) CPP].

Deosebit de urmărirea penală *in personam*, pentru care se cere existența unei *bănuieli rezonabile* ce rezultă din probe, procurorul pune în mișcare acțiunea penală dacă, în urma evaluării probelor administrate, rezultă *convingerea* că persoana acuzată a săvârșit infracțiunea. Acest moment nu este determinat de lege în timp, el poate interveni oricând, după dispunerea continuării urmăririi penale *in personam*, în cursul urmăririi penale.

Punerea în mișcare a acțiunii penale nu semnifică însă finalizarea probațiunii, aceasta va continua până la lămurirea întregii cauze.

**63. Procedura punerii în mișcare a acțiunii penale.** Analizând dosarul și propunerea organului de cercetare penală din referatul întocmit, dacă este de acord, procurorul pune în mișcare acțiunea penală prin *ordonanță motivată*, ca *act de inculpare*. Ordonanța are conținutul prevăzut în art. 286 alin. (2) CPP și trebuie să cuprindă o descriere succintă, însă cu date suficiente pentru a înțelege acuzarea și gravitatea acesteia.

Dacă nu este de acord cu propunerea, procurorul va trimite cauza organului de cercetare penală pentru continuarea cercetărilor, cu îndrumările necesare.

Din momentul punerii în mișcare a acțiunii, cel urmărit penal (suspectul) devine *inculpat, parte în proces*, cu drepturi procesuale și obligații prevăzute în lege. Când sunt *mai mulți inculpați în aceeași cauză*, chiar dacă se întocmește un singur referat cu propuneri, iar procurorul dispune prin aceeași ordonanță punerea în mișcare a acțiunii penale pentru toți suspectii, trebuie să se constate îndeplinirea condițiilor necesare separat, pentru fiecare.

După punerea în mișcare a acțiunii penale, continuarea desfășurării urmăririi penale este condiționată de îndeplinirea unor obligații de către organul de urmărire penală.

*Prima obligație* constă în *comunicarea către inculpat a punerii în mișcare a acțiunii penale*. Inculpatul este citat, la prezentarea sa i se aduc la cunoștință fapta cu privire la care s-a declanșat acțiunea penală și încadrarea juridică, drepturile sale procesuale prevăzute în art. 83 CPP, toate aceste aspecte fiind consemnate într-un proces-verbal. De altfel, ca o garanție suplimentară a înțelegerii acuzației aduse, la cerere, organul de urmărire penală va elibera inculpatului o copie de pe ordonanță.

După comunicarea actului de inculpare, dacă dorește să dea declarație, inculpatul va fi audiat.

Legea nu determină intervalul de timp dintre momentul punerii în mișcare a acțiunii penale și cel al aducerii actului la cunoștința inculpatului, însă, precum în cazul aducerii la cunoștință a calității de suspect, sunt incidente dispozițiile art. 10 alin. (3) CPP, potrivit cărora inculpatul are *dreptul de a fi informat de îndată* despre fapta pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva sa și încadrarea juridică, momentul ales fiind apreciat drept corect dacă nu afectează apărarea în cauză.

Aducere la cunoștință a inculpării se îndeplinește de organul care efectuează cercetarea penală în cauză, însă dacă procurorul, de pe poziția de conducător al urmăririi penale, apreciază ca necesar în funcție de natura, de complexitatea cauzei

sau de persoana inculpatului, poate efectua aceste demersuri personal. Aducerea la cunoștință va fi realizată de procuror, dacă efectuează urmărirea penală în cauză.

În cazul în care, în urma demersurilor organului de urmărire penală, inculpatul nu se prezintă pentru a fi audiat și a i se aduce la cunoștință inculparea și drepturile procesuale, întrucât se sustrage sau este dispărut, urmărirea penală va continua fără audierea acestuia.

**64. Extinderea obiectului urmăririi penale.** Întrucât procesul penal este o activitate complexă, desfășurată progresiv, este posibil ca în cursul cercetărilor contextul faptelor și persoanelor care au săvârșit aceste fapte, stabilit inițial prin ordonanța de începere a urmăririi penale *in rem* sau de continuare *in personam* ori ulterior prin ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale, să se modifice. Pot fi descoperite *fapte noi* și *alte persoane* decât cele inițiale sau *împrejurări noi* care pot determina schimbarea încadrării juridice a faptei care inițial constituia obiectul urmăririi penale<sup>[1]</sup>.

Pentru ca urmărirea penală să se desfășoare și cu privire la aceste noi împrejurări, sunt necesare modificarea limitelor determinate prin actele de urmărire anterior dispuse și, implicit, extinderea cadrului procesual inițial, prin intervenția organului judiciar competent să decidă extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice.

Extinderea urmăririi penale poate interveni ca efect al reunirii cauzelor potrivit art. 43 CPP, reunire impusă de considerente de natură penală, întrucât oferă posibilitatea examinării tuturor împrejurărilor necesare soluționării cauzei și pronunțării unei hotărâri care să corespundă sensului legii penale.

Potrivit art. 311 alin. (1) CPP, extinderea urmăririi penale este determinată de:

a) constatarea unor fapte noi;

b) constatarea de date noi cu privire la participarea și a altor persoane la comiterea faptelor.

Extinderea cadrului procesual cu privire la *fapte noi* sau *alte persoane* poate fi dispusă în ipoteze diferite.

Întrucât începerea urmăririi penale se dispune distinct, *in rem* și *in personam*, extinderea cu privire la fapte noi poate interveni în ambele situații. Dacă după începerea urmăririi penale *in rem* (fără a fi dispusă în cauză continuarea urmăririi penale *in personam*) au fost descoperite fapte noi, în legătură cu cele pentru care urmărirea penală este deja începută, se va dispune *extinderea urmăririi penale in rem*. În acest cadru procesual nu se dispune și extinderea cu privire la *alte persoane*, chiar dacă autorul este indicat în sesizare sau cunoscut, întrucât nu are calitatea de suspect sau inculpat.

După dispunerea în cauză a continuării urmăririi penale *in personam*, extinderea urmăririi poate fi dispusă față de aceasta cu privire la *alte fapte*, dacă sunt *în legătură cu cele reținute inițial în sarcina sa*.

Extinderea poate fi dispusă și cu privire la *alte persoane*, care au avut contribuții din punct de vedere penal la săvârșirea faptei inițiale sau a celor cu privire la care s-a dispus ulterior extinderea.

<sup>[1]</sup> Pentru detalii, a se vedea și V.R. GHERGHE, *Implicațiile procesuale ale instituției extinderii cercetării penale*, în Dreptul nr. 9/2009, p. 181-191.